

28 Οκτώβρη 1940: Το φασιστικό τελεσίγραφο και το «ΟΧΙ» του Μεταξά

Του Γιάννη Κορδάτου (επιμέλεια: Οικοδόμος)

«Και τότε γεμίζουμε το κενό. Όσο ο λαϊκός πόλεμος προχωρά, η ειρήνη πλησιάζει»[1]

28 Οκτωβρίου 2015: 75 χρόνια μετά το ΟΧΙ και τον εορτασμό της εμπλοκής της Ελλάδας στη δίνη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ένα ΟΧΙ ενός δικτάτορα προς έναν άλλον, όπου θαύμαζε μεν, χωρίς να προδώσει όμως, την «βασική προστάτιδα» Βρετανία. Μια «απαγορευμένη έλξη», όμοια με το υπαρξιακό αδιέξοδο του Χρυσουαγίτη σήμερα, όπου ξέρει ότι σε αυτή τη χώρα, η εθνική αντίσταση συγχωνεύτηκε κυρίαρχα με την ΕΑΜική, συγκροτώντας μια εθνική πολιτική παράδοση όπου δεν νικιέται από τη λήθη. Μια πραγματικότητα όπου οι «εθνικόφρονες» απεχθάνονται. Ένα ΟΧΙ που φελλίστηκε «από τα πάνω», αλλά πραγματώθηκε «από τα κάτω».

Περίεργο πράγμα η σύγχρονη ιστορία. Περίεργο να γιορτάζει μια χώρα την έναρξη, αλλά όχι τη νικηφόρα λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ίσως γιατί η λήξη του οδήγησε στη συμβατική έναρξη ενός άλλου. Έναν «πόλεμο πάνω στο πόλεμο», μια συνέχεια «με άλλα μέσα» του αγώνα της ελληνικής αστικής τάξης απέναντι στο ΕΑΜ και τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς όπου αυτό οργάνωσε, παράλληλα και ταυτόχρονα με τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Ένας εμφύλιος στον οποίον, όπως έχει ορθά γραφτεί: «Η ελληνική αστική τάξη θέλει να εξολοθρέψει τους κομμουνιστές και θα παλέψει [...] ίσαμε το τελευταίο Άγγλο στρατιώτη[2]».

Και τις αμερικάνικες ναπάλμ να προσθέσουμε.

Σε περιόδους όπου τα πράγματα «πάνε καλά» οι «εθνικοί εορτασμοί» διατηρούν κάποιο εθιμοτυπικό χαρακτήρα, που συντηρεί μιλιταριστικές και ολοκληρωτικές συνδηλώσεις, μέσω των στρατιωτικού τύπου παρελάσεων, την ιστορική αμηχανία, την αποκάθαρση των γεγονότων από «ανεπιθύμητα» συμπεράσματα. Όταν τα πράγματα «δεν πάνε καλά» όμως, τα σύμβολα επανακτούν την επικαιρότητα τους, αποκτούν ουσιαστική αξία. Όταν οι φτωχοί φτάνουν στα όρια τους, αναδύεται η ανάγκη επίκλησης κάποιας χιλιοφθαρμένης εθνικής ενότητας, συνοδευόμενη από κάποια κατεπείγουσα επιχείρηση αναστήλωσης εξωτερικών και εσωτερικών εχθρών, Όταν ο φόβος γίνεται το αναγκαίο -μικρότερο- κακό και το μέλλον εμφανίζεται ως τιμωρία, τότε είναι που η υποταγή προβάλλεται ως αρετή, η υπομονή ως μονόδρομος.

Η μνήμη του «1940 – 1949» κόβει από πολλές μεριές. Εμπεριέχει την εμπειρία μιας συμβολικής επιλογής «εθνικής» αντίστασης, όπου μέσω της λαϊκής παρέμβασης βγήκε επικίνδυνα εκτός ελέγχου, καταλήγοντας εν τέλει στον αγώνα για λαοκρατία. Εμπεριέχει επίσης και την οδυνηρή διάψευση του, μέσω μιας σειράς «ρεαλιστικών επιλογών», με τη συνεπακόλουθη ερμηνεία του «διεθνούς συσχετισμού δύναμης», την υπαγωγή του αγώνα για κοινωνική απελευθέρωση στη «λίστα αναμονής» άλλων εθνικών σχηματισμών και κινημάτων.

Η ιστορικά καταστροφική για το επαναστατικό κίνημα, μεθοδολογική αντιστροφή του «όποιος θέλει να νικήσει τον ιμπεριαλισμό, πρέπει να ξεκινήσει από τη δική του αστική

τάξη».

Η ωριμότητα των συνθηκών, όμως, αγκάθι επίμονο στα πλευρά των ρεαλιστών.

Barikat [1] «Χρησιμοποιούμε την επιλεκτική εξόντωση των δημάρχων και των κυβερνητικών αξιωματούχων, για παράδειγμα, για να καταστρέψουμε την παρουσία του κράτους και να δημιουργήσουμε ένα κενό. Στη συνέχεια γεμίζουμε το κενό. Όσο ο λαϊκός πόλεμος προχωρά, η ειρήνη πλησιάζει. Μόνο ο περισσότερος λαϊκός πόλεμος θα φέρει την ειρήνη». Συνέντευξη αξιωματικού από το «Φωτεινό Μονοπάτι» . Chicago Tribune, 09/07/1989

[2] Harold Macmillan, Diari di guerra, 1943-1945, Bologna, 1987, p.834

Ο «πατριώτης» πρωθυπουργός...

Ο «ευαίσθητος πατριώτης» πρωθυπουργός που, δακρυσμένος, αναφώνησε «ΟΧΙ» στο τελεσίγραφο του Ιταλού πρεσβευτή Γκράτσι, το ξημέρωμα της 28 Οκτώβρη 1940, είναι ένα παραμύθι που διαπαιδαγώγησε γενιές Ελλήνων, πλαστογραφώντας την πραγματικότητα επειδή συγκρουόταν με τα συμφέροντα της ελληνικής αστικής τάξης και του πολιτικού προσωπικού της. Όλες οι αστικές κυβερνήσεις από το 1940 και μετά εκμεταλλεύτηκαν ή ανέχτηκαν αυτό το παραμύθι, που ηρωοποιεί τον φασίστα δικτάτορα Μεταξά αποκρύπτοντας τον ρόλο που έπαιξε το φασιστικό καθεστώς της μεταξικής δικτατορίας στην υπεράσπιση των δεσμών της ντόπιας αστικής τάξης με το βρετανικό κεφάλαιο (συμφέροντα που ισοπεδώνουν «συναισθηματισμούς», ιδεολογικές συγγένειες και συμπάθειες...).

Ο λαός μας ήταν αυτός που όρθωσε το ανάστημά του ενάντια στην εισβολή του ιταλικού φασισμού και, στη συνέχεια, μετά την εισβολή και κατοχή από τους Γερμανούς, με μπροστάρη καθοδηγητή αλλά και κύριο αιμοδότη το ΚΚΕ, οργάνωσε την ένδοξη Αντίστασή του από τις γραμμές του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ, της ΕΠΟΝ, όταν μεγάλο τμήμα του πολιτικού προσωπικού της αστικής τάξης παρέδιδε τα κλειδιά της χώρας στον κατακτητή δηλώνοντας πίστη και υποταγή, είτε εγκατέλειπε την Ελλάδα για να κάνει «αντίσταση» στη Μέση Ανατολή.

«Ο Έλληνας δικτάτορας Ιωάννης Μεταξάς μόλις έχει κλείσει ένα μήνα στην εξουσία μετά το πραξικόπημα του Αυγούστου του 1936 και φωτογραφίζεται μαζί με τον πανίσχυρο Γερμανό Υπουργό Προπαγάνδας του Χίτλερ, τον περιβόητο Γιόζεφ Γκαίμπελς στη βεράντα του Ναυτικού Ομίλου με φόντο το Μικρολίμανο και την Καστέλα. Το «περιχαρές» κάδρο έχει φροντίσει ο προσωπικός φωτογράφος του Χίτλερ, Χάιντριχ Χόφμαν που βρέθηκε στην αποστολή για να ενισχύσει το προφίλ του αδίστακτου υπουργού της ναζιστικής Γερμανίας...»

Πηγή: Η Μηχανή του χρόνου

Ο ιστορικός Γιάννης Κορδάτος, επικαλούμενος τη μαρτυρία του Ιταλού πρεσβευτή Γκράτσι

και μαρτυρίες πολιτικών της εποχής, εξιστορεί τι συνέβη το ξημέρωμα της 28 Οκτώβρη του 1940 στο σπίτι του δικτάτορα Μεταξά. Το παρακάτω κείμενό του συντελεί στην κατάρριψη του μύθου του «ΟΧΙ» που στήθηκε από το καθεστώς της τεταρτοαυγουστιανής δικτατορίας, υιοθετήθηκε από απλούς συντηρητικούς ανθρώπους μέχρι τους συνεργάτες των καταχτητών και τους δοσίλογους και αναπαράγεται μέχρι τις μέρες μας από τους σύγχρονους πολιτικούς απογόνους τους, με προεξάρχοντες τους φασίστες νεοναζήδες της χρυσής αυγής.

Το κείμενο του Γ. Κορδάτου δημοσιεύτηκε στον Ριζοσπάστη, πέντε χρόνια μετά, στο φύλλο της Κυριακής 28 Οκτώβρη του 1945.

Το φασιστικό τελεσίγραφο και το «ΟΧΙ» του Μεταξά

Καλλιεργήθηκε από τα κάθε λογής όργανα του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου η ιδέα πως ο Μεταξάς τα ξημερώματα της 28 Οκτώβρη 1940, που δέχτηκε στο σπίτι του την επίσκεψη του Ιταλού πρεσβευτή Ε. Γκράτσι, κράτησε όλη του την ψυχραιμία και στο φασιστικό τελεσίγραφο απάντησε με ένα ΟΧΙ. Τόσα έχουν γραφεί από τις ελληνικές εφημερίδες του καιρού εκείνου ώστε παρ' ολίγο να σχηματισθεί και ολόκληρος θρύλος γύρω στο ζήτημα αυτό. Και όμως τα πράγματα δεν έγιναν όπως το Γραφείο του Τύπου του τεταρτοαυγουστιανού καθεστώτος, πλαστογραφώντας την αλήθεια, τόνιζε σ' όλους τους τόνους της προπαγάνδας. Ο Μεταξάς κανένα ΟΧΙ δεν είπε στον Ιταλό πρεσβευτή. Το ΟΧΙ το είπεν ο Ελληνικός λαός και στο Αλβανικό μέτωπο και ύστερα στον καιρό της κατοχής με την εθνική του αντίσταση.

Τον πόλεμο λοιπόν του τον επέβαλε ο Ιταλικός φασισμός. Αυτή είναι η ιστορική αλήθεια. Και υπάρχουν και ντοκουμέντα. Ο τότε πρεσβευτής της Ιταλίας Ε. Γκράτσι έγραψε σα να πούμε τις αναμνήσεις του και τις δημοσίευσε κιόλας. Πρέπει δε προκαταβολικά να τονίσουμε πως απ' όσα δημοσίευσε ο Γκράτσι βγαίνουν πολλά στοιχεία που χαρακτηρίζουν καλά τον Έλληνα δικτάτορα στις κρίσιμες για τη χώρα μας εκείνες στιγμές.

Ο Μεταξάς ήταν ως το κόκαλο γερμανόφιλος και ιταλόφιλος κι αν ο Μουσολίνι δεν ήταν τόσο προκλητικός ίσως ο αρχηγός του τεταρτοαυγουστιανού καθεστώτος νάβρισκε τον τρόπο να τα στρίψει και να πάει με τον άξονα. Απ' την αιτία αυτή κήρυχνε στην Πάτρα και αλλού, λίγους μήνες πριν ξεσπάσει ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, πως «είναι μωροί εκείνοι που βλέπουν στον διεθνή ορίζοντα περιπλοκάς και πολέμους». Και από την ίδια αιτία άφησε ανέτοιμη την Ελλάδα και παράδωσε τον ελληνικό στρατό στα χέρια ανίκανων αξιωματικών.

Ήταν της ιδέας —κι όταν πια κηρύχθηκε ο παγκόσμιος πόλεμος— πως οι φίλοι του, ο Γκαίμπελς και ο Γκαίριγκ θα τον προστάτευαν και δεν θ' άφηναν τα πράγματα να πάρουν την τροπή που πήραν. Ακόμα πίστευε πως και ο Μουσολίνι δεν θα κατέβαινε πιο κάτω από την Αλβανία, όχι γιατί φοβόταν τους Εγγλέζους —αυτοί δεν υπολογίζονταν τότε— αλλά γιατί στην Ελλάδα υπήρχε φασιστικό καθεστώς — δηλαδή «αδελφόν καθεστώς» όπως έλεγε ο Νικολούδης λίγες μέρες πριν μας κηρύξει ο Μουσολίνι τον πόλεμο.

Εξάλλου ο Ι. Πολίτης, ο τότε πρεσβευτής μας στη Ρώμη, είδε κι έπαθε όσο να πείσει τον Μεταξά πως η φασιστική Ιταλία ετοιμάζονταν να μας χτυπήσει. Ο ίδιος ο Πολίτης σε μια ιδιαίτερη συνομιλία μας, λίγο καιρόν πριν φύγει κρυφά από την Ελλάδα, στον καιρό της κατοχής, μου ανακοίνωσε πως έβρισκε μεγάλη αντίδραση στο υπουργείο Εξωτερικών, γιατί

δεν ήθελαν να τον πιστέψουν πως η Ιταλία μια μέρα θα μας χτυπούσε! Τέτοια νοοτροπία είχαν οι περίφημοι κυβερνήτες της χώρας μας όταν και τα μικρά παιδιά το καταλάβαιναν πως ο ορίζοντας ολοένα σκεπαζόταν από νέφη και ο Ιταλικός φασισμός μάς ετοίμαζε την ίδια τύχη της Αλβανίας.

Μα και όταν το μαχαίρι έφθασε στο κόκαλο και ο φασισμός μάς χτυπούσε απειλητικά την πόρτα, πάλι ο Μεταξάς δεν έπαιξε τον ιστορικό ρόλο που καλούσαν οι περιστάσεις να παίξει. Ως την τελευταία στιγμή έλπιζε πως ο Μουσολίνι δεν θα μας επιτίθονταν, γιατί πολλά περίμενε από το Χίτλερ που τον πίστευε φίλο και προστάτη της Ελλάδας!

Ριζοσπάστης, Κυριακή 28 Οκτώβρη 1945

Γι' αυτό, όταν στις 4 το πρωί της 28 του Οκτώβρη 1940 τον ξύπνησε ο Ιταλός πρεσβευτής Γκράτσι για να του επιδώσει το τελεσίγραφο, δεν κατάλαβε περί τίνος επρόκειτο —έτσι διηγείται ο Γκράτσι που κατά τα άλλα γράφει με πολλή συμπάθεια για τον Μεταξά— κι άρχισε τις φιλοφρονήσεις. Άμα δε διάβασε το τελεσίγραφο, ούτε αγρίεψε, ούτε κράτησε την ψυχραιμία του, ούτε βρήκε δύο λέξεις, από κείνες που μένουν ιστορικές, να πει για λογαριασμό της Ελλάδας, παρά δάκρυσε. Κι ήταν τα δάκρυά του αυτά δάκρυα συγκίνησης φυσικά, αλλά συγκίνησης γιατί δεχόταν το ράπισμα από το φασισμό που τόσο πολύ τον εξυπηρέτησε.

«Ο Μεταξάς —γράφει ο Γκράτσι— άρχισε να διαβάζει το τελεσίγραφο. Τα χέρια του, καθώς διάβαζε, έτρεμαν και διαμέσου των γυαλιών του είδα τα μάτια του να δακρύζουν, όπως συνέβαινε όταν βρίσκονταν σε μεγάλη συγκίνηση. Άμα τέλειωσε το διάβασμα με κοίταξε κατάματα και με φωνή συγκινημένη, αλλά σταθερή, μου είπε (γαλλικά) «Ωστε έχουμε πόλεμο». Του απάντησα πως αυτό δεν ήταν απαραίτητο και ότι η Ιταλική κυβέρνηση έλπιζε πως η Ελληνική θα δεχόταν την αξίωσή της να περάσουν ελεύθερα τα Ιταλικά στρατεύματα που θ' άρχιζαν τις κινήσεις τους στις 6 το πρωί. Ο Μεταξάς μου είπε τότε πως αυτό ήταν αδύνατο κι αν θα ήθελε να ενδώσει, δεν μπορούσε να βρει μέσα σε τρεις ώρες τον καιρό να πάρει διαταγές απ' το Βασιλέα και να μεταβιβάσει τις αναγκαίες οδηγίες. Ο Μεταξάς με ρώτησε αν τουλάχιστον μπορούσα να του δείξω ποια ήταν τα στρατηγικά σημεία που ήθελε να καταλάβει η ιταλική κυβέρνηση. Φυσικά υποχρεώθηκα να του απαντήσω ότι δεν είχα καμιά ιδέα. Ο Μεταξάς απάντησε: «Βλέπετε ότι είναι αδύνατο (να κάνω τίποτα). Η ευθύνη του πολέμου βαρύνει την ιταλική κυβέρνηση».

Όπως φαίνεται απ' τη στιχομυθία αυτή, ο Μεταξάς, αν το τελεσίγραφο ήταν κάπως ελαστικό θ' άρχιζε διαπραγματεύσεις, δηλαδή θα υποχωρούσε, αφού φυσικά πρώτα έκανε τις ανάλογες μεταβολές στο ναυτικό και στο στρατό, γιατί ύστερα από τον τορπιλισμό της «Έλλης» ο Ελληνικός στρατός και λαός είχαν εξαγριωθεί και ο Μεταξάς βρισκόταν σε πολύ δύσκολη θέση. Τον δέχτηκε λοιπόν τον πόλεμο σαν αναγκαίο κακό, περιμένοντας την ηθική υποστήριξη του Χίτλερ, γι' αυτό όταν ήλθαν οι Άγγλοι στην Ελλάδα ως σύμμαχοι και έφεραν πολεμικό υλικό και βαριά τανκς, άρχισε να δυσφορεί και να διαμαρτύρεται έμμεσα, όπως μου έλεγε τότε ο Γεώργ. Καρτάλης που ως στρατιώτης είχε εμπιστευτική θέση.

Έβαλε μάλιστα και τις αρμόδιες Ελληνικές υπηρεσίες να δηλώνουν στους Εγγλέζους πως τα γεφύρια των ελληνικών δρόμων δεν αντέχουν για να μεταφερθεί στο εσωτερικό το αγγλικό υλικό και υπάρχει κίνδυνος να γίνουν δυστυχήματα και καταστροφές.

Δηλαδή ο Μεταξάς, που στο μεταξύ, όπως έγραψαν ευρωπαϊκές εφημερίδες, μέσω του Τούρκου υπουργού των Εξωτερικών Σαράτσογλου, διαπραγματεύονταν με τον Χίτλερ για να βρεθεί μια διέξοδος στην ιταλοελληνική διαφορά και να σταματήσει ο πόλεμος, δυσφορούσε για τις προετοιμασίες των Εγγλέζων, κι αυτά γιατί δεν ήθελε να βρουν οι φίλοι του Γερμανοί καμία αντίσταση από ξένο στρατό, όταν την Άνοιξη θα κατέβαιναν στην Ελλάδα. Έτσι σκέπτονταν κι αυτά μαγείρευε ο «εθνικός» κυβερνήτης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΔΑΤΟΣ

Πηγή: <http://atexnos.gr/28-%CE%BF%CE%BA%CF%84%CF%8E%CE%B2%CF%81%CE%B7-1940-%CF...>